

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar – Demokratins skattkammare, förslag till en nationell biblioteksstrategi

Sammanfattning

Örebro kommun tycker att den nationella strategin är en väl genomförd och föredömligt kortfattad analys av nuläge och framtidsutmaningar inom det svenska biblioteksväsendet.

Ur det kommunala perspektivet fokuserar vi huvudsakligen på de områden som knyter an till folkbiblioteks- och skolbiblioteksfrågorna och dess roll i biblioteksväsendet.

Vi uppskattar strategins uppdelning i olika områden med dess stora utmaningar inför framtiden och delar i stort de slutsatser som strategin drar. Dock tycker vi att läsning har en alltför undanskymd roll i strategin och att det saknas verktyg inom strategin för att stärka lärandedelen utifrån den analys som presenteras. Örebro kommun saknar tydliga förslag på hur samverkan inom hela biblioteksväsendet kring läsning skulle kunna utvecklas på ett bättre sätt även om strategin hänvisar till läsdelegationens betänkande (SOU 2018/57).

Vi känner en stor oro för folkbibliotekens relevans i framtiden om inte den fria och likvärdiga tillgången till information säkras genom nationella databaser och tillhörande finansiering. En förutsättning för detta är att relationen mellan bibliotek och marknad förtydligas, utveckling av nationella databaser, att samverkan inom biblioteksväsendet och kompetensförsörjningsfrågorna får en samlad strategi och utveckling.

Vi tycker att det svenska teckenspråket ska inkluderas och likställas med de nationella minoritetsspråken.

Vi delar uppfattningen att lika och likvärdig tillgång till skolbibliotek måste säkras snarast.

Vi delar uppfattningen om att en nationell biblioteksmyndighet behövs, men inte strategins förslag att den ska inrymmas inom nuvarande KB.

Synpunkter på utredningens förslag

Inledning och vision

Örebro kommun välkomnar en nationell biblioteksstrategi. Det långsiktiga och nationella perspektivet på bibliotekens roll i demokratin är mycket viktigt. Ett bibliotek för alla, utan undantag, och allas tillgång till information och delaktighet är en förutsättning för samhällets demokratiska utveckling. Örebro kommun välkomnar kopplingen till Agenda 2030 och de globala utmaningar vi står inför.

Arbetsområden

1. Demokrati

Örebro kommun instämmer i stort med strategins analys av allas likvärdiga rätt till information på sitt eget språk och att nationell samordning och stöd behövs för att säkerställa likvärdigheten. Detta gäller oavsett ålder, språk eller eventuell funktionsnedsättning.

Örebro kommun är dock kritisk till att det svenska teckenspråket inte alls nämns i strategin. I språklagen har det svenska teckenspråket en ställning motsvarande de nationella minoritetsspråken. Vi anser att svenskt teckenspråk i det här sammanhanget bör jämföras med de nationella minoritetsspråken, vilket Örebro kommun har gjort i sina egna handlingsplaner.

Vi är också positiva till att bibliotekens roll som oberoende kunskapsbärare i händelse av krig eller kris lyfts fram. Det är ett viktigt och ofta förbiset faktum. Bibliotek som en del av totalförsvaret är viktigt, men oberoendet måste säkras.

2. Samhällets öppna rum

Biblioteken som plats för bildning i samverkan med civilsamhälle och myndigheter är en viktig del av utvecklingen för att biblioteken ska vara relevanta i samtiden.

Örebro kommun instämmer i att biblioteken är en brygga mellan analog och digital tillgänglighet, men att den digitala tillgängligheten begränsas av affärsmodeller och avtal.

Här finns en stor utmaning som inte nog kan betonas och att biblioteket som samhällets digitala öppna rum är lika viktigt som det fysiska. Inom detta

område anser vi att det krävs samordnade nationella insatser för digital tillgänglighet till information. Biblioteket som idé riskerar att begränsas till en plats för böcker och möten. Biblioteken är viktigare än så.

3. Läsning

Örebro kommun instämmer i strategins syn på det vidgade textbegreppet, där alla medieformer är viktiga för att stimulera till läsning, kopplade till medie- och informationskompetens.

Vi vill understryka och håller med om strategins betoning på samverkan mellan lokala och regionala parter för att skapa mer kraft i det läsfrämjande arbetet. Förmågan till läsning är grunden för demokratisk delaktighet, det läsfrämjande arbetet och tillgång till kunskap är det yttersta demokratiarbetet

Strategin är dock tunnsådd med konkreta förslag på hur detta ska ske. Den analys som finns i strategin delas redan av de flesta aktörer, men här behövs mer kraftfulla åtgärder för förändring och förbättring med framför allt barns och ungas läsning i centrum.

4. Lärande

Örebro kommun instämmer i att säkrad och likvärdig tillgång till skolbibliotek måste åtgärdas snarast. En väl fungerande skolbiblioteksverksamhet med utbildade bibliotekarier är en av förutsättningarna för god måluppfyllelse i skolan.

Folkbibliotekens roll i det livslånga lärandet, källkritik och användningen av digitala verktyg kan inte nog understrykas i en nationell strategi.

5. Forskning

Örebro kommun stöder strategins kraftfulla ställningstagande till att alla hinder för öppen tillgång till den offentligt finansierade forskningen måste undanröjas. En nationell strategis huvudfokus bör vara att säkra fri tillgång till digital information som idag finns bakom alltför många betalväggar.

6. Nationella digitala bibliotekstjänster

Som nämnts ovan så är bibliotekens relevans i framtiden en av de största framtidsfrågorna. I detta avsnitt ger strategin de mest konkreta förslagen på hur detta ska ske. För en likvärdig och fri tillgång till information är nationella tjänster en förutsättning. Därför tycker vi att ett nationellt bibliotekskort är en positiv utveckling, nationella databaser och det digitaliserade kulturarvet en förutsättning.

Strategin brister dock i djupare problematisering och konkreta förslag kring hur upphovsrättsfrågor, affärsmodeller och digital inläsning ska kunna lösas i framtiden. Gemensam förhandlingsstyrka, organisation och nationell finansiering är en god början, men en mer kraftfull handlingsplan bör utformas.

7. Gemensam infrastruktur

Som nämnts ovan är Örebro kommun positiv till samordnade lösningar med betoning på att samverkan mellan lokala och regionala aktörer måste stärkas.

Örebro kommun är positiv till en nationell biblioteksmyndighet som får uppdrag inom de områden som strategin belyser. Vi ställer oss dock frågande till att KB både ska ha uppdraget att genomföra stora delar av strategin och samtidigt följa upp hur strategin har genomförts. En fördjupad utredning bör ske om hur en ny nationell biblioteksmyndighet bör utformas och hur uppdrag skulle kunna fördelas mellan den nya myndigheten och KB.

Örebro kommun instämmer också i analysen att medieförsörjningen bör kunna skötas mer effektivt. Det är positivt med ett nationellt ansvar för den gemensamma medieförsörjningen.

Kompetensförsörjningen till biblioteken är en kritisk fråga idag som även har stor betydelse för folkbibliotekens relevans i framtiden. Därför ställer vi oss positiva till strategins förslag till en samlad struktur för bibliotekarieprofessionens kontinuerliga kompetensutveckling.

Sex strategiska reformer

Örebro kommun ställer sig positivt till att skapa ett tydligt reformpaket för nationell biblioteksutveckling.

Några saker, som också framgått ovan, är vi kritiska till:

- Det behövs mer konkreta åtgärder för att stärka samverkan mellan skolbibliotek och det allmänna biblioteksväsendet. För detta behövs en särskild reform.
- Svenskt teckenspråk bör inkluderas i satsningen ”stärkta bibliotek för nationella minoriteter och urfolk”.
- Reformen ”stärkt nationell biblioteksmyndighet” bör utredas vidare för att inte KB både ska både genomföra och följa upp strategin.

Lars Hilmersson
Verksamhetschef bibliotek och kulturskola